

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра германської і фіно-угорської філології

Курсова робота
на тему : “Формули ввічливості в системі мовленнєвого етикету
англійської та української мов”

студентки групи Па 02-21
факультету германської філології і перекладу
денної форми здобуття освіти
спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.041
Германські мови та літератури
(переклад включно), перша - англійська
освітньо-професійної програми Англійська мова і
друга іноземна мова: усний і письмовий
переклад

Рожкової Марини Олегівни

Науковий керівник:

Доцент Черненко О.В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ 2023

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
Department of German Philology and Translation

Term Paper
Politeness formulas in the system of English and Ukrainian speech etiquette

Rozhkova Maryna
Group PE 02-21
German Philology and Translation Faculty

Research Advisor
Assoc.Prof.
OLGA CHERNENKO

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЕТИКЕТУ	6
1.1. Мовленнєвий етикет: поняття та функції	6
1.2. Мовленнєвий етикет і комунікативна ситуація	9
1.3. Особливості мовленнєвого етикету та типові формули ввічливості	11
Висновки до Розділу 1	12
РОЗДІЛ 2. ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ МОВЛЕННЄВОГО ЕТИКЕТУ УКРАЇНЦІВ ТА АНГЛІЙЦІВ У КОМУНІКАТИВНІЙ СИТУАЦІЇ	14
2.1. Мовленнєва поведінка українців та англійців у комунікативній ситуації запрошення	14
2.2. Мовленнєва поведінка українців та англійців у комунікативній ситуації вибачення	16
2.3. Спільні та відмінні риси мовленнєвої поведінки українців та англійців у типових комунікативних ситуаціях	19
Висновки до Розділу 2	21
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	22
РЕЗЮМЕ	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	22

ВСТУП

Актуальність роботи. В сучасному світі, коли глобалізація дедалі більше зближує різні культури, розуміння особливостей мовленнєвого етикету різних країн є важливим для успішної міжкультурної комунікації. Етикетні формули ввічливості є важливим елементом у взаємодії в суспільстві, вони відображають структуру мовленнєвої поведінки та сприяють побудові взаємовідносин. Вивчення формул ввічливості відкриває можливість кращого розуміння культурних відмінностей, що сприяє уникненню непорозумінь у міжнародних контактах.

Знання про формули ввічливості корисне у навчальному процесі та вихованні, оскільки допомагає у формуванні культурної компетентності та розвитку комунікативних навичок. Вивчення етикетних формул ввічливості сприяє покращенню навичок усного та писемного мовлення, а також у процесі перекладу.

Мовленнєвий етикет представляє собою сукупність правил та норм мовленнєвої поведінки, які використовуються для встановлення мовного зв'язку між співрозмовниками. Ці правила визнані суспільством і використовуються для надання розмові виразності та відповідності соціальному статусу та ролі у формальних та неофіційних ситуаціях.

Мовленнєвий етикет - це система комунікативних норм, які відображають правила мовного спілкування, що забезпечують гармонійність взаємодії між співрозмовниками в різних соціальних ситуаціях.

Актуальність вивчення мовленнєвого етикету полягає у тому, що етикетні норми є невід'ємною частиною будь-якої мовної культури. Вони можуть відрізнятися в залежності від культурного контексту та суспільних уявлень.

Отже, дослідження формул ввічливості в системі мовленнєвого етикету англійської та української мов є актуальним і важливим для розвитку міжкультурного спілкування та поглиблення розуміння культурних особливостей.

Об'єктом дослідження є етикетні формули в англійській та українській мовах, а **предметом** - функціонування та особливості їх використання у мовленнєвій практиці.

Мета роботи – дослідити теорію та практику використання формул ввічливості в системі мовленнєвого етикету англійської та української мови.

Із мети випливає ряд завдань, що потребують свого почергового висвітлення в роботі:

- визначити сутність та функції мовленнєвого етикету;
- ознайомитись із особливостями використання мовленнєвого етикету в комунікативній ситуації;
- визначити особливості мовленнєвого етикету та типові формули ввічливості;
- проаналізувати мовленнєву поведінку українців та англійців у комунікативній ситуації запрошення;
- проаналізувати мовленнєву поведінку українців та англійців у комунікативній ситуації вибачення;
- описати спільні та відмінні риси мовленнєвої поведінки українців та англійців у типових комунікативних ситуаціях.

Структура курсової роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури, що містить 31 найменування.

Загальний обсяг - 24 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЕТИКЕТУ

1.1. Мовленнєвий етикет: поняття та функції

Надаючи значний вплив на естетичний розвиток особистості, естетична культура формує дещо інше мислення і починає формувати і ставати сукупністю загальнокультурних здібностей людини. В першу чергу це позначається на якості емоційної культури особистості. Естетична культура особистості сприяє розвитку образного мислення, мислення за аналогією і асоціації, цілісності сприйняття певних образів, розвитку уяви, зорового уяви та інтуїції. Ці якості особливо важливі при формуванні та розвитку мовного етикету.

Мовний етикет необхідний для досягнення спілкування і реалізується за допомогою спеціальних мовних засобів, спрямованих на з'ясування, підтримання або припинення мовного спілкування. При встановленні та припиненні мовного контакту необхідно дотримуватися певних норм мовної поведінки (мовний етикет) з боку співрозмовників. У різних мовах розроблені спеціальні лексичні, морфологічні, синтаксичні засоби вираження ввічливості, розроблені спеціальні етикетно-мовні формули, складові мовний етикет.

Мовний етикет-це стійка мовна формула: звернення і вітання для підтримки контакту - формули прощення, прохання, подяки і т.д., при припиненні контакту - формули прощання, побажання і т. д. (Абрамович, 2004).

Мовний етикет є складовою частиною загального етикету і являє собою правила мовної поведінки, що встановлюються носіями мови в Національному колективі, а також в малих соціальних групах в залежності від соціального стану, віку, ситуації та обставин спілкування і т.д. (Бабич,

1990). Він відрізняється від інших компонентів загального етикету своїми особливостями, суть яких полягає, перш за все, в обов'язковості дотримання норм.

Мовний етикет-це індивідуалізоване явище, на яке також впливає тональність спілкування (Антоненко-Давидович, 1994). Велике значення має тон розмови і вміння слухати свого співрозмовника, щоб своєчасно і адекватно підтримати тему спілкування.

Основними вимогами мовного етикету є ввічливість, тобто вираз ввічливості і ввічливості за допомогою використання мовних формул в залежності від ситуації і обставин спілкування, дружелюбність, тобто вираз доброзичливого і доброзичливого ставлення до співрозмовника, а також уважність, порядність і тактовність (Гринчишин, 2006). При використанні виразів ввічливості в повсякденному спілкуванні слід орієнтуватися на традиції мовного колективу, в якому відбувається спілкування, і на власні переваги, а саме на використання кожного виразу ввічливості, характерного для конкретної ситуації спілкування, з урахуванням власних смаків і уподобань.

Правила пристойності умовні, і їх недотримання не тягне за собою відповідальності, але в цих умовах не можна розраховувати на те, що ті, хто поруч з тобою, будуть прив'язані до себе. Одним з основних вимог мовного етикету є логічна послідовність, послідовність і повнота мислення. Тон розмови повинен бути однаковим протягом усієї розмови. Мовний етикет також включає соціально-лінгвістичні символи на рівні етикеток, наприклад, етикетні формули для представлення руки, поклону тощо.

Відповідно до умов і змісту мовної ситуації виділяють наступні види мовного етикету: звернення, привернення уваги, вітання, знайомство, запрошення, прохання, рада, згода, вибачення, згода, комплімент, скарга, несхвалення, подяка, побажання, прощання і т.д. (Гриценко, 2005). Вибір

мовних засобів для кожного виду мовного етикету визначається умовами і обставинами спілкування, а також особистісними особливостями комуністів. Поряд з вербальними (вербальними) засобами важливу роль в спілкуванні грають невербальні (жести, міміка, інтонація, тон, тембр, тональність, інтонація, паузи і т.д.).

Жести і міміка мають велике значення в міжособистісному спілкуванні, тому під час вітання ви повинні дивитися в очі тому, до кого звертаєтеся. Крім вміння спілкуватися, дуже важливо вміти слухати і слухати свого співрозмовника, бути уважним до нього, своєчасно відповідати на питання тощо (Бабич, 1990). Насправді слухання має бути кращим порівняно з іншими видами діяльності. Щоб говорити правильно і красиво, потрібно постійно поповнювати свій словниковий запас, вимовляти гучні слова відповідно до норм сучасної літературної мови, правильно підкреслювати слова, використовувати зв'язки, боротися з суржиком, уникати жаргонної лексики, коротко висловлювати думки, краще мовчати, якщо ви не до кінця володієте предметом розмови, говорити правду і т.д. говорити подібне.

Мовний етикет передбачає не тільки правильне, оптимальне використання мовних засобів в конкретній ситуації спілкування, а й дотримання загальної культури поведінки у відносинах, доброзичливе ставлення до співрозмовників і т.д. (Донченко, 2010). Культура поведінки-одна зі складових естетичної культури людини, вона виступає як зовнішній прояв духовного багатства особистості і її внутрішнього світу; Вона являє собою сукупність форм повсякденного людської поведінки, в яких моральні та естетичні норми поведінки знаходять зовнішнє відображення.

Мовленнєвий етикет виконує декілька важливих функцій (табл. 1.1).

Функції мовленнєвого етикету

№	Функція	Характеристика
1.	Комунікативна	Мовленнєвий етикет допомагає забезпечити успішну комунікацію між людьми, особливо тоді, коли між ними існують різниці в культурі, мові, соціальному статусі та інших чинниках. Вміння використовувати мовленнєвий етикет дозволяє уникнути неприємних ситуацій, забезпечити взаєморозуміння та повагу між співрозмовниками
2.	Соціальна	Мовленнєвий етикет допомагає відтворити соціальні відносини між людьми та забезпечити взаємодію в рамках соціальних норм та очікувань. Він відображає культурні цінності та традиції, які визначають правила поведінки в різних соціальних ситуаціях.
3.	Експресивна	Мовленнєвий етикет дозволяє висловити повагу, люб'язність та інші почуття взаємодії з іншими людьми. Він відображає особистість того, хто говорить, його стиль та спосіб спілкування
4.	Регулятивна	Мовленнєвий етикет забезпечує збереження гармонії відносин між людьми. Він включає правила ввічливості, прийняті в даній культурі, які регулюють взаємодію між співрозмовниками та допомагають зберегти їхні відносини в гармонії.

Джерело: складено на основі (Гринчишин, 2006; Гриценко, 2005).

Загалом культура поведінки поєднує в собі всі сфери зовнішньої і внутрішньої культури особи. Моральна та естетичні складові культури поведінки існують у тісній єдності та взаємодії і є вагомим показником культури спілкування, що виявляється в мовленнєвому етикеті.

1.2. Мовленнєвий етикет і комунікативна ситуація

Мовний етикет і ситуація спілкування - взаємопов'язані поняття в процесі міжособистісного спілкування. Ситуація спілкування описує контекст, в якому відбувається спілкування, тобто передбачається, що є

мовець, одержувач, тема, мета та інші фактори, які впливають на спілкування.

Мовний етикет передбачає наявність в мові прийнятих в суспільстві правил і норм поведінки. Він регулює стосунки між людьми та їхні стосунки на основі принципу ввічливості (Іванишин, 1994). З дотриманням мовного етикету пов'язані різні формули мовного етикету, які використовуються в залежності від комунікативної ситуації. Залежно від комунікативної ситуації правила мовного етикету можуть змінюватися.

Наприклад, формули привітання та прощання можуть відрізнятися у формальних та неформальних ситуаціях. У той же час дотримання мовного етикету допомагає встановити контакт між співрозмовниками, зробити спілкування більш ефективним і знизити ризик непорозуміння.

Кожна ситуація спілкування може вимагати різних правил мовного етикету. Наприклад, для спілкування з незнайомцями потрібна більш офіційна та ввічлива мова, ніж для спілкування з друзями чи колегами. Важливо дотримуватися прийняті в суспільстві норми і правила мовного етикету, щоб уникнути непорозуміння і конфліктів в процесі спілкування. Правила мовного етикету можуть залежати від країни і варіюватися в залежності від культурного контексту.

Наприклад, в деяких країнах дотримання дистанції між співрозмовниками є важливим елементом мовного етикету, в той час як в інших країнах тісний контакт дозволений і навіть є звичайним явищем (Манакін, 1995).

Тому знання мовного етикету і вміння адаптувати його до різних комунікативних ситуацій важливо для успішного і ефективного спілкування з різними людьми.

1.3. Особливості мовленнєвого етикету та типові формули ввічливості

Мовленнєвий етикет - це система правил та норм, що регулюють мовленнєву поведінку людей у різних ситуаціях спілкування.

Основні особливості мовленнєвого етикету включають:

1) Ввічливість та повага: Однією з ключових особливостей мовленнєвого етикету є виявлення ввічливості та поваги до співрозмовника (Динікова, 2021). Це включає в себе використання відповідних форм виразності, тону мови та вибір слів.

2) Адаптація до ситуації: Мовленнєвий етикет передбачає адаптацію до різних соціальних ситуацій та контекстів спілкування.

Наприклад, спосіб спілкування на офіційному заході може відрізнятися від розмови з друзями.

3) Формулювання виразів ввічливості: Типові формули ввічливості включають привітання, прохання, вибачення, подяку, вирази поваги та інші конструкції, які допомагають створити позитивне мовне середовище.

4) Культурний контекст: Оскільки мовленнєвий етикет визначається культурними нюансами, він може відрізнятися в різних країнах (Антоненко-Давидович, 1991). Підходи до ввічливості та форми виявлення поваги можуть мати різні рівні значимості в різних культурах.

5) Врахування соціального статусу: Етикетні норми можуть також залежати від соціального статусу та віку співрозмовників (Бабич, 2005). Ввічливе спілкування враховує особливості індивідів та їхнє розташування в суспільстві.

Типові формули ввічливості можуть включати:

- Привітання: "Доброго дня!", "Привіт!", "Good morning to you!".
- Подяка: "Дякую!", "Спасибі!", "Thank you!".

- Вибачення: "Вибачте, будь ласка.", "Пробачте мене.", "I'm sorry."
- Прохання: "Будь ласка, дайте мені ...", "Можна мені ...?", "Could you please...".
- Вирази поваги: "Будь ласка, будьте уважні.", "Я дуже поважаю вашу думку.", "I highly respect your opinion."

Ці формули ввічливості використовуються для створення позитивного та ввічливого мовного спілкування в різних ситуаціях.

Висновки до Розділу 1

Вивчення теоретичних основ мовленнєвого етикету є ключовим для розуміння принципів та норм мовленнєвої поведінки в різних соціокультурних контекстах.

На основі аналізу теоретичних аспектів можна сформулювати наступні висновки:

1. **Культурна зумовленість:** Мовленнєвий етикет є відображенням культурних особливостей суспільства, тому його норми та принципи можуть відрізнятися в різних країнах та серед різних соціальних груп.
2. **Спілкування та взаємодія:** Вивчення етикету допомагає краще розуміти способи спілкування та взаємодії, враховуючи особливості мовленнєвого поведіння в різних ситуаціях.
3. **Роль у культурі та суспільстві:** Мовленнєвий етикет відіграє важливу роль у формуванні та підтримці міжособистісних стосунків, створює атмосферу взаємоповаги та ввічливості.

4. Еволюція та зміна: Етикетні норми не є статичними і можуть змінюватися відповідно до соціокультурних трансформацій та змін в суспільстві.

5. Важливість освіти та навчання: Впровадження освіти щодо мовленнєвого етикету допомагає у формуванні ефективних комунікаційних навичок та розвитку культурної компетентності.

Отже, вивчення теоретичних аспектів мовленнєвого етикету відображає його значення у взаємсприйнятті, спілкуванні та розвитку культури спілкування в різних суспільствах і на різних рівнях соціальної взаємодії.

РОЗДІЛ 2. ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ МОВЛЕННЄВОГО ЕТИКЕТУ УКРАЇНЦІВ ТА АНГЛІЙЦІВ У КОМУНІКАТИВНІЙ СИТУАЦІЇ

2.1. Мовленнєва поведінка українців та англійців у комунікативній ситуації запрошення

В українців є свої традиції і звичаї, які відображаються в їх мовленнєвій поведінці в різних комунікативних ситуаціях, в тому числі в запрошеннях. Коли справа доходить до запрошень, українці вважають за краще бути ввічливими і доброзичливими. Зазвичай запрошення оформляються у формі запиту або запрошення на чай, каву або що-небудь солодке (Іванишин, 1994). Українці зазвичай чекають позитивної відповіді на запрошення, але якщо відповідь негативна, то вони зазвичай її розуміють і не наполягають.

Українці також зазвичай виявляють особливу увагу до гостей, намагаючись розсадити їх з комфортом і забезпечити їжею і напоями. Під час розмови за столом ви зазвичай обговорюєте загальні теми, які не можуть образити іншу сторону (Мацько, 2003). Українці також дотримуються звичаїв, пов'язаних з гостинністю, таких як дарування подарунків і висловлення подяки. Загалом, у комунікативній ситуації запрошення українці демонструють високу культуру спілкування та гостинності, виявляють повагу до оточуючих та уважне ставлення до деталей.

Ось кілька прикладів мовленнєвої поведінки українців у комунікативній ситуації запрошення:

*Дякую за запрошення! Я з радістю погоджуся піти на вечірку.

*На жаль, я не можу прийти на запрошення через попередні зобов'язання, але я дуже вдячний за запрошення.

*Дякую за запрошення, але я не дуже люблю вечірки. Можливо, до наступної згоди.

*Вибачте, я не можу прийти на запрошення, оскільки мені потрібно бути на роботі. Але спасибі вам велике за запрошення!

*Дуже радий отримати запрошення на вашу вечірку. Я з нетерпінням чекаю зустрічі зі старими друзями та знайомства з новими людьми.

*Дякую за запрошення, але зараз у мене час важливих іспитів, тому я не можу дозволити собі відволікатися (Радевич-Винницький, 2001). Можливо, наступного разу. У британців відносно формальне мовна поведінка в комунікативній ситуації, відмінними рисами якого є:

- Вживання ввічливих формулювань. Наприклад, замість безпосереднього запиту «*Will you come to the party*»

Англійці можуть вжити більш ввічливу формулювання «*Would you like to come to the party?*» – виражене проханням.

- Підтвердження запрошення. Якщо запрошують на подію, то зазвичай потрібно підтвердити свій намір прийти або відмовитися. Наприклад, - «*Thank you for inviting me. I would love to come*» – «*Thank you for inviting me, but I won't be able to make it*».

- Повага до інших зобов'язань. Якщо запрошують, але хтось не може прийти, то варто пояснити причину.

Наприклад, - "*Thank you for inviting me, but I already have plans for that day*".

- Необхідність попередньої угоди. Коли ви запрошуєте когось на певну подію чи зустріч, важливо заздалегідь домовитись про час та місце зустрічі. Враховуючи ці особливості, спілкування між британцями та українцями в комунікативній ситуації буде ефективним і взаємовигідним (Сахарчук, 1992).

Мовна поведінка українців і британців в комунікативній ситуації має свої особливості, що відображають культурні та соціальні особливості, властиві цим народам. Українці, як правило, проявляють велику емоційність і

прямолинійність в мові, що відбивається і на комунікативній ситуації запрошення.

Вони можуть виражати себе без прикрас і використовувати більш прості формулювання, наприклад «ти йдеш на вечірку?» або «ти будеш з нами на зустрічі?».

З іншого боку, англійці вживають ввічливі формулювання та дотримуються певних норм мовленнєвого етикету, наприклад: «*Would you like to come to the party?*» або «*I would be delighted if you could join us for the meeting*».

2.2. Мовленнєва поведінка українців та англійців у комунікативній ситуації вибачення

Мовна поведінка українців у ситуації комунікативного вибачення також має свої особливості. Українці зазвичай ставляться до вибачень з повагою і серйозністю.

Ви можете використовувати такі фрази, як «вибачте, будь ласка» або «будь ласка, вибачте мене», які відображають вашу ввічливість та повагу до іншої людини (Стальмахович, 2001). Крім того, українці можуть додати пояснення того, що саме сталося і чому вони приносять вибачення, щоб уникнути непорозумінь і уточнити деталі.

Наприклад:

- «Мені шкода, що я запізнився на зустріч. Мене заарештували вдома».

Крім того, українці можуть використовувати емоційно забарвлені формулювання, такі як:

- «Дуже шкода»,
- «Я дійсно дуже вдячний вам за те, що ви пробачили мене».

Це відображає їх спосіб вираження емоцій і вираження поваги до співрозмовника (Мацько, 2007). Також важливо враховувати, що українці можуть вибачатися більше, ніж необхідно, тобто вони можуть вибачатися за дрібниці або навіть за те, що не було повністю їх виною. Це відображає їх прагнення до гармонійних відносин і запобігання конфліктів.

Наведені нижче приклади показують, як українці можуть вибачатися, проявляючи відповідальність і бажаючи виправитися, визнаючи свої помилки і шукаючи способи виправити ситуацію (Радевич-Винницький, 2001).

- «Мені дуже шкода, що я запізнився на зустріч. Я зробив дуже важливу справу і не зміг прийти вчасно».

- «Будь ласка, вибачте мене за те, що я не відповів на ваш дзвінок. Я був у режимі переговорів і не зміг відповісти на дзвінок».

- «Мені шкода, що я погано виконав свою роботу. Це сталося через мою помилку і неуважність. Я обіцяю, що це більше не повториться».

- «Будь ласка, вибачте мене за те, що я забув про нашу зустріч. Це була моя помилка, і мені дуже шкода. Я обіцяю, що в майбутньому буду більш уважним»

- «Мені шкода, що я сказав не те, що мав на увазі. Це було непрофесійно з мого боку, і мені дуже шкода. Я сподіваюся, що ти зможеш пробачити мене». Таким чином, мовна поведінка українців в ситуації комунікативних вибачень відображає їх ввічливість, повагу до співрозмовника і прагнення до гармонійних відносин.

Для британців вибачення є важливою частиною соціальної взаємодії, яка демонструє повагу до інших людей та їх почуттів, а саме (Чистіліна, 2019):

- Вибачення вимагається від людини, яка допустила помилку або зробила щось не так, а не від потерпілого. Це означає, що люди можуть вибачитися, навіть якщо ніхто не відчуває образи чи образи.

- Вибачення висловлюються відкрито і прямо, і часто супроводжуються словами *"excuse me"*. Можуть також бути використані інші слова, які вказують на бажання виправитися, наприклад *"I'm so sorry"* або *"I promise it won't happen again."*

- Вибачення може бути формальним або ввічливим, в якому виражається більше поваги до іншої людини: *«I'm terribly sorry»* чи *«Please, accept my apologies»* або *«excuse me, please»* замість простого *«excuse me»*.

- Вибачення можуть супроводжуватися жестами, такими як похитування голови або невеликими поклонами, що є додатковим способом виявлення поваги та ввічливості.

Для англійців важливо не тільки висловити вибачення, але і зробити кроки для виправлення помилки або уникнення подібних помилок у майбутньому (Пінчук, 1992). Наприклад, якщо людина запізнилася на зустріч, то вона може вибачитися і пояснити причину запізнення, а також запропонувати нову дату зустрічі. Це демонструє, що людина бере на себе відповідальність за свої дії і зобов'язана виправити свою помилку, про що свідчать наступні приклади.

- *«I'm terribly sorry for being late. There was an unexpected traffic jam on the way here».*

- *«Please accept my apologies for not responding to your email sooner. I've been dealing with a family emergency».*

- *«I'm sorry for the confusion. I should have been more clear in my instructions».*

- *«I apologize for any inconvenience this may have caused you».*

- *«I'm sorry if I came across as rude? That was not my intention».*

У деяких випадках, коли ситуація дуже серйозна або образлива, вибачення може зайняти деякий час, період відстороненості або роздумів. Британці можуть бути обережними у своїх вибаченнях, щоб не посилити

напруженість у ситуації (Донченко, 2006). Англійці, як правило, більш схильні до формальної мови, коли розмовляють з людьми похилого віку, колегами або людьми з більш високим соціальним статусом. Однак у неформальних ситуаціях часто використовується Розмовна мова, вони вибачаються дуже просто і коротко, без особливих подробиць або пояснень.

Українці та англійці мають відмінності в мовленнєвій поведінці в комунікативній ситуації. Українська мова часто більш емоційна, зі словами, що виражають сильні почуття, такі як «винний» або «безнадійний». У той же час мова британців є більш офіційною; вони можуть бути обережними при вибаченні, особливо при спілкуванні з людьми похилого віку або людьми з вищим соціальним статусом.

Українці більш схильні використовувати вибачення в повсякденному житті, тоді як британці більш обережні з вибаченнями і можуть приділити деякий час роздумів і дистанціюватися, перш ніж вибачатися.

2.3. Спільні та відмінні риси мовленнєвої поведінки українців та англійців у типових комунікативних ситуаціях

У типових комунікативних ситуаціях проявляються як загальні, так і відмінні риси, властиві представникам різних культур. Загальні характеристики включають використання стандартних мовних виразів та дотримання відповідної мовної етики (Іванишин, 1994). У комунікативних ситуаціях привітання і прощання як українці, так і англійці використовують формальні форми поздоровлень і прощань, терміни, пов'язані з роботою і громадським життям.

Однак українці зазвичай висловлюють свої почуття більш емоційно, в залежності від комунікативної ситуації, в той час як британці вибирають

більш формальний стиль мови і дотримуються соціальних норм. В обох культурах співрозмовники прямолінійні в своїх висловлюваннях і зрозумілі в своїх намірах (Палеха, 2006). Крім того, українці та британці використовують вибірково та диференційовану форму спілкування залежно від контексту та ситуації, наприклад, вони використовують різні мовні стилі в різних соціальних ситуаціях.

Відмінності включають використання українцями більшої кількості емоційної лексики, особливо ідіом, тоді як британці мають більш офіційний та офіційний стиль. Що стосується невербального аспекту, то однією із спільних рис є використання жестів і міміки для посилення вербальних засобів передачі емоційного стану (Стахів, 2008).

І українці, і англійці використовують тон голосу, погляд, який передає додаткову інформацію під час спілкування (Фабіан, 1998). Однак українці можуть бути більш виразними і голосними і проявляти більше емоційності, в той час як англійці зазвичай менш емоційні і краще контролюють невербальну поведінку.

Обидві культури використовують зігнуті пальці, кивки головою і погляди, щоб показати згоду або незгоду і підкреслити свої слова. Відмінності полягають в наступному: українці частіше контактують очима і фізично, що може бути неприйнятно для британців. Британці використовують більше особистого простору під час розмови, що можна вважати більш формальним. В Україні існує традиція обніматися під час зустрічі або прощання, що може здивувати в Англії. У свою чергу, британці можуть використовувати більше жестів руками і частіше змінювати вираз обличчя.

Висновки до Розділу 2

Мовна поведінка українців та англійців у комунікативних ситуаціях запрошення і вибачення має свої особливості, що відображають культурні та соціальні особливості, властиві цим народам.

Коли запрошення висловлюється, українці зазвичай виявляють велику емоційність і прямолінійність, вони можуть виражати себе без прикрас і використовувати більш прості формулювання. З іншого боку, британці використовують ввічливі формулювання та дотримуються певні норми мовного етикету. Вибачаючись, українці також можуть бути більш емоційними і використовувати слова, що виражають сильні почуття. Британці такі ж вони використовують більш офіційну мову та обережніші у своїх вибаченнях, особливо при спілкуванні з людьми похилого віку або з людьми вищого соціального статусу.

Українці більш схильні вибачатися в повсякденному житті, в той час як британцям може знадобитися деякий час, щоб подумати і відійти, перш ніж вибачитися. У невербальному аспекті обидві нації використовують жести, міміка, тон голосу, погляд, передають додаткову інформацію під час спілкування. Однак українці більш експресивні і емоційні в невербальних проявах, а ось британці зазвичай виявляють менше емоцій, контролюючи свою невербальну поведінку.

Таким чином, можна зробити висновок, що, хоча мовна поведінка українців та англійців у комунікативних ситуаціях має спільні риси, національні та культурні відмінності впливають на їх мову, зокрема, на стиль мови, виразність, емоційність, невербальні засоби комунікації.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Спілкування-важливий аспект людського життя, без якого функціонування суспільства і міжособистісних відносин неможливо. Міжкультурне спілкування передбачає обмін інформацією між людьми з різні культури. Для ефективної взаємодії з представниками інших культур необхідно враховувати різницю їх менталітетів, традицій, історії та мовних особливостей.

Мовний етикет є важливою складовою міжкультурного спілкування, мовної культури і норм комунікативної поведінки. Це інструмент для підтримки і зміцнення взаєморозуміння між комунікаторами, а також для підтримки доброзичливих відносин. Одна з найважливіших функцій мовного етикету-забезпечення точності, однозначності і економічності комунікаційних процесів.

Мовний етикет передбачає прийняття в суспільстві правил і норм поведінки в мові. Він регулює відносини між людьми, їх відносини будуються на принципі ввічливості. З дотриманням мовного різні формули мовного етикету взаємопов'язані, які розрізняються в залежності від комунікативної ситуації.

Українці та англійці мають спільні та відмінні риси в мовному поведінці в типових комунікативних ситуаціях, вибаченнях і прощаннях, зокрема, які були проаналізовані і описані в роботі. Мовна різниця в поведінці пояснюється національними та культурними відмінностями, які впливають на стиль мови, виразність, емоційність і невербальне спілкування представників цих культур.

РЕЗЮМЕ

Тема курсової роботи полягала в дослідженні формул ввічливості в системі мовленнєвого етикету англійської та української мов. Дослідження проводилося шляхом аналізу теоретичних джерел, вивчення наукової літератури та порівняльного аналізу вживання етикетних формул у мовленні двох мов.

Метою роботи було дослідити теорію та практику використання формул ввічливості в системі мовленнєвого етикету англійської та української мови.

Результати дослідження показали специфіку та відмінності у використанні формул ввічливості в англійській та українській мовах. Були виявлені різноманітні вирази, вживані для вираження поваги, привітань, подяки, вибачень та інших ситуацій спілкування. Результати надали можливість краще зрозуміти специфіку культурного контексту, в якому функціонують мовленнєві етикетні формули в цих двох мовах.

Практична значущість дослідження полягає у покращенні міжкультурного спілкування та підвищенні культурної компетентності в мовленнєвій практиці. Результати роботи можуть бути корисні в освітніх програмах, курсах міжкультурного спілкування, а також для людей, які цікавляться вивченням мов та міжкультурної комунікації.

Ключові слова: ввічливість, мовленнєвий етикет, англійська мова, українська мова, міжкультурне спілкування, культурна компетентність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамович, С. Д. (2004). *Мовленнєва комунікація*. К.: Центр навчальної літератури. 472 с.
2. Антоненко-Давидович, Б. Д. (1991). *Як ми говоримо*. К. : Видавництво Дім «Academia». 254 с.
3. Бабич, Н. Д. (2005). *Культура фахового мовлення*. Чернівці: Книги ХХІ.
4. Бабич, Н. Д. (1990). *Основи культури мовлення*. Львів: Світ. 232 с.
5. Бацевич, Ф.С. (2004). *Основи комунікативної лінгвістики*. К.: Видавничий центр «Академія».
6. Гринчишин, Д., Капелюшний, А. (2006). *Словник-довідник з культури української мови*. К. : Знання. 367 с.
7. Гриценко, Т. Б. (2005). *Українська мова та культура мовлення*. Національний аграрний університет. К. : Центр навчальної літератури. 533 с.
8. Гриценко, Т.Б. (2003). *Українська мова та культура мовлення*. Вінниця: Нова книга.
9. Динікова, Л.Ш. (2021). *Українська мова за професійним спрямуванням (для студентів технічних спеціальностей)*. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 137 с.
10. Донченко, Т. (2006). Мовленнєвий розвиток як науково-методична проблема. *Дивослово*, 5, 2-5.
11. Іванишин, В. (1994). *Мова і нація*. Дрогобич: Відродження. 218 с.
12. Манакін, В. М. (1995). Контрастивна лексикологія і національна – мовна картина світу (с. 20-22). Матеріали Всеукр. конф. «Проблеми зіставної семантики». К. : КДЛУ.
13. Мацько, Л.І., Кравець, Л.В. (2007). *Культура фахової мови*. К.: ВЦ «Академія».

14. Мацько, Л.І., Сидоренко, О.М., Мацько, О.М. (2003). *Стилістика української мови*. К.: Вища школа.
15. Палеха, Ю. І. (2006). *Етика ділових відносин*. Київ: Кондор. 359 с.
16. Панько, Т. І. (1992). *Мовленнєвий етикет. Мова і нація в естетичній компетенції І. Франка*. Львів. С. 178–188.
17. Пінчук, О. Ф. (1992). *Мова, людина, нація. Актуальні проблеми соціолінгвістики*. К.: НМК ВО. С. 34-37.
18. Пономарів, О.Д. (1999). *Культура слова: мовностилістичні поради*. К. : Либідь. 240 с.
19. Радевич-Винницький, Я. (2001). *Етикет і культура спілкування*. Львів. 223 с.
20. Радевич-Винницький, Я. К. (2001). *Етикет і культура спілкування*. Львів: СПОЛОМ. 207 с.
21. Сахарчук, Л. І. (1992). *Соціальний аспект мовної діяльності. Актуальні проблеми соціолінгвістики*. К. : НМК ВО. С. 16-21.
22. Сербенська, О.А. (2004). *Культура усного мовлення. Практикум*. К. : Центр навчальної літератури. 216 с.
23. Стахів, М. (2008). *Український комунікативний етикет*. К.: Знання. 245 с.
24. Стельмахович, М. Г. (2001). *Мовний етикет. Культура слова*. К. С. 16–24.
25. Тофтул, М.Г. (2014). *Сучасний словник з етики: Словник*. Житомир: Видво ЖДУ ім. І.Франка. 416 с.
26. Чистіліна, Т. О. (2019). *Етика та естетика*. К.: Центр навч. літер. 304 с.
27. Фабіан, М. П. (1998). *Етикетна лексика в українській, англійській та угорській мові* : монографія. Ужгород : Інформаційно-видавниче агентство «ІВА». 255 с.
28. Хміль, Ф. І. (2004). *Ділове спілкування*. К.: «Академвидав».

29. Шевченко, Ю. М. (2023). *Мовленнєвий етикет українців та англійців в комунікативних ситуаціях запрошення та вибачення: курсова робота*. Київ. 30 с.

30. Шевчук, С. В. (2004). *Ділове мовлення для державних службовців*. К. : Література ЛТД. 400 с.

31. Шевчук, С.В., Кабиш .О., Клименко, О. В. (2008). *Українська мова. Комплексна підготовка до тестування*. К.: Арій.